

JUDr. Jaroslav Preiss: Bankéř století a zmizelý (knižní) poklad **[1]**

Autor:

- [MAROSZOVÁ, Jana](#) [2]

Číslo:

- [2022, ročník 31, číslo 4](#) [3]

Rubrika:

- [Kolektivní členové informují](#) [4]

Klíčová slova:

- [Preiss, Jaroslav](#) [5], [Vysoká škola ekonomická v Praze](#) [6], [výstavy](#) [7]

Region:

- [01 Praha](#) [8]

„Tak často jsem dokazoval, že skutečné podnikání obchodní a průmyslové má vyšší cíle, že není prostředkem ke hromadění peněz, ale k povznesení národa a výchově charakterů. [...] Jest zásluhou tvořiti, ale je hříchem vykořisťovati. Tak nutno rozlišovati.“

JUDr. Jaroslav Preiss (1919)¹

Jednou z osobností, které se podílely na rozkvětu české meziválečné (nejen) knižní kultury, byl vrchní ředitel Živnostenské banky a národohospodář JUDr. Jaroslav Preiss (1870–1946), před časem oceněný titulem „bankéř století“. Po roce 1945 se jeho jméno stalo symbolem kapitalismu a jako takové mělo být zapomenuto. V uplynulých letech se však situace změnila a Preissův význam pro české dějiny začíná být rozkrýván a doceněn. Výstava v [Knihovně Vysoké školy ekonomické v Praze \(VŠE\)](#) [9] představuje tuto osobnost nejen jako finančníka, ale také jako mecenáše české kultury a milovníka knih.

Budoucí vrchní ředitel nejsilnějšího československého bankovního ústavu vstoupil do veřejného a politického života již během studia práv v Praze. Podobně jako Alois Rašín (1867–1923) nebo Karel Engliš (1880–1961) navštěvoval také on přednášky profesora Albína Bráfa (1851–1912), jenž vychoval za více než čtvrt století své pedagogické činnosti celou generaci národohospodářů. Mnozí z nich zastávali v první republice politicky i společensky významné funkce.

[10]

Prof. JUDr. Albín Bráf (1911) (neznámý autor, zdroj: [Wikimedia Commons](#) [11], public domain)

Po ukončení studia JUDr. Preiss pracoval v *Národních listech* jako redaktor pro hospodářství. Od roku 1904 působil ve *Finančních listech*, které tehdy začala vydávat Živnostenská banka pro Čechy a Moravu. Od té doby byl jeho život spojen s tímto bankovním ústavem, v němž postupně získával vyšší posty, až stanul na postu nejvyšším. Ve funkci vrchního ředitele setrval 21 let (1917–1938) a pro banku toto období znamenalo dobu největší prosperity. JUDr. Preiss představoval vedle Viléma Pospíšila a Aloise Rašína klíčovou osobnost pro vznik československé měny.

[12]

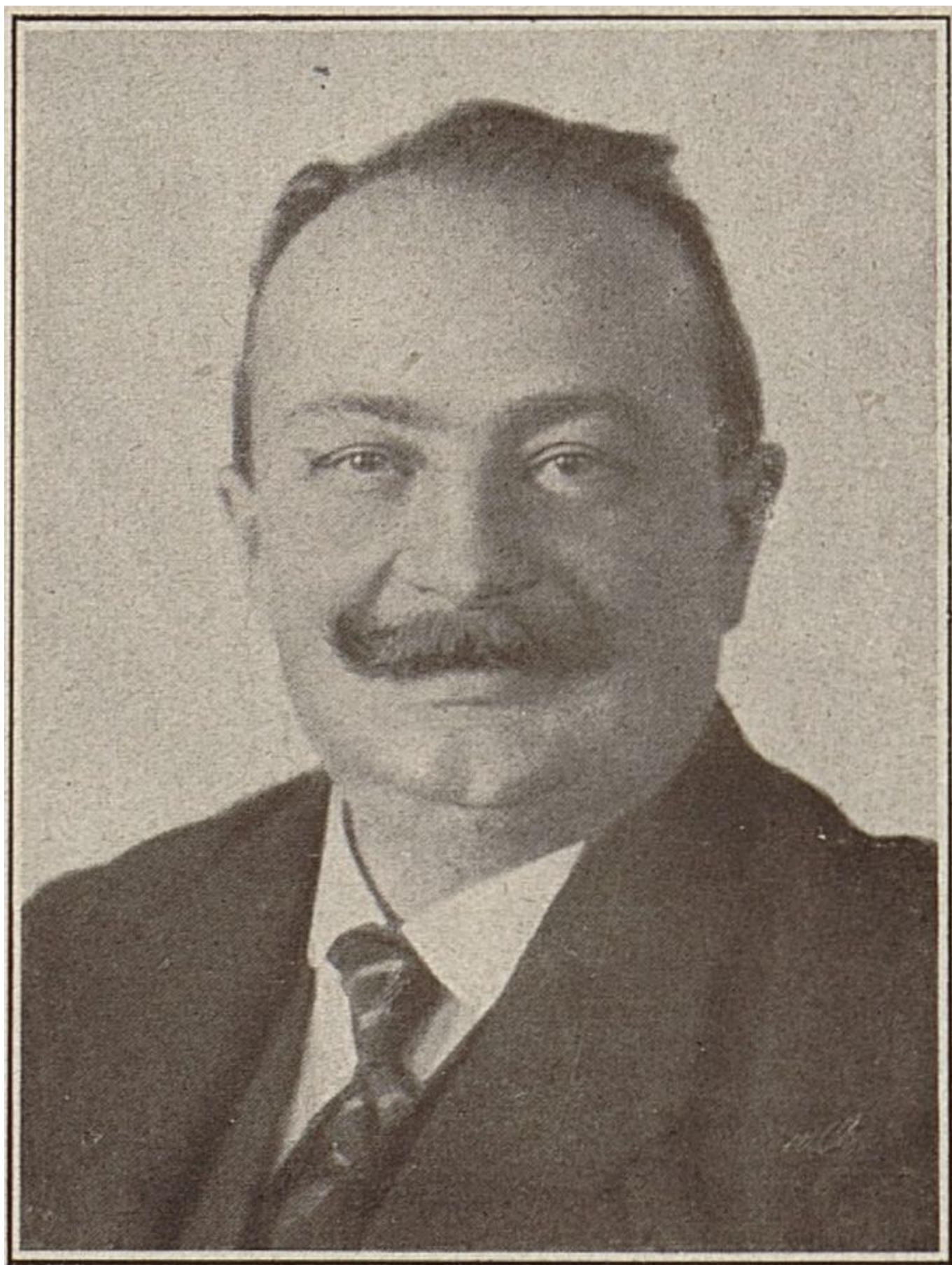
JUDr. Preiss jako člen redakce Národních listů v roce 1910 (autor neuveden; zdroj: Půl století „Národních listů“: 1860–1910: almanach. V Praze: tiskem a nákladem Pražské akciové tiskárny,

[1910–1911]. *Fond CIKS VŠE, sign. E8174.*)

JUDr. Preiss ovšem nebyl pouze odborníkem v oblasti financí a vlivným aktérem meziválečné politické scény. Po celý život systematicky sbíral knihy, především bohemikální tisky, pragensia a vzácná vydání. Obklopoval se uměleckými předměty, zejména malbami a grafikami předních českých umělců, a zajímal se o kulturu také jako mecenáš.

Mít solidně vybavenou knihovnu bylo pro tehdejší intelektuály i jistou známkou prestiže, avšak bankéř z tohoto rámce poněkud vybočoval aktivním zájmem o českou literaturu a četbou zakoupených knih. Již jeho současníci vnímali Preissův vztah ke knihám jako jedinečný: „Kniha, obsahem pěkná, vazbou umělecká, jest jeho nejpříjemnější odpočinek a jeho nejušlechtlejší zábava. Knihovny jsou nejkrásnějšími chrámy přátelství, praví kterýs bibliotekář 18. století. – Preissovy salony, plné knih a obrazů, jsou toho při roztomilé pohostinnosti majitelově vzácným příkladem.“² Preissova soukromá bibliotéka představovala podle českého historika, bibliofila a ředitele Knihovny Národního muzea Josefa Volfa (1878–1937) „dokonalý obrázek českého písemnictví v nejlepších tištěných plodech od druhé polovice 16. století dodnes“.³ V roce 1930 obsahovala kolem 34 000 svazků a počet nebyl zdaleka konečný. Ve fondech [Archivu ČNB](#) [13] najdeme několikastránkové účty za knihy, přičemž bankéř neváhal pořizovat bohemika ani v cizině. Tak postupně vybudoval druhou největší soukromou knihovnu v ČSR – prvenství náleželo knihovně prezidenta T. G. Masaryka. Bankéř nákup, obsah i hodnotu knih konzultoval s odborníky. Stýkal se nejen s Josefem Volfem, ale také se spisovatelem Františkem Táborským, s nímž společně vydal bibliofilskou edici exulantských písní s názvem [Pobožné a modlitebné prozpěvování](#) [14] (1929). Užší vztah se Zdeňkem Václavem Tobolkou (1874–1951) naznačuje tykání v korespondenci. Znal se rovněž s Jindřichem Šimonem Baarem, Bohumírem Lifkou, Josefem Svatoplukem Macharem, Jakubem Demlem a jinými osobnostmi české literatury a vědy.

Vrchní ředitel Živnostenské banky byl od roku 1925 rovněž aktivním členem Spolku českých bibliofilů. Sám knihy psal a financoval vydání několika bibliofilii. Kromě zmíněné to byly ještě např. [Několik úvah z let 1905–1907](#) [15] (1929) či [Tradice krásné rodiny](#) [16] (1932). Publikacemi ředitele Živnobanky disponuje také Knihovna VŠE, díla byla zdigitalizována a jsou dostupná online v [digitální knihovně Kramerius VŠE](#) [17].

[18]

Portrét JUDr. Preisse (1927) (autor snímku neuveden; zdroj: Sekanina, František (ed.). Album representantů všech oborů veřejného života. Praha: Umělecké nakladatelství Josef Zeibrdlich, 1927, s. 636, fond CIKS VŠE sign. ZF588.)

V květnu 1945 byl JUDr. Preiss, který po celý svůj život vystupoval jako český vlastenec, nařčen z kolaborace s Němci, zatčen a vězněn. Zemřel 29. dubna 1946 na následky špatného zacházení ve vazbě. Jeho majetek byl rozkraden, zbylé jmění zkonfiskováno. Z jeho sbírek umění i knih se v dnešní době dochovaly v Národní galerii a v Národní knihovně ČR pravděpodobně pouze zlomky. Zanikl knihovnický i badatelsky cenný poklad, bankéřova unikátní sbírka starých bohemikálních tisků a pobělohorské exulantské literatury.

Chcete-li nahlédnout do života této mimořádně všestranné osobnosti a seznámit se blíže s Preissovim postojem k mecenášství a knižní kultuře, jste zváni do Centra informačních a knihovnických služeb Vysoké školy ekonomické v Praze (CIKS), tj. do Knihovny VŠE na Žižkově. Výstavu s názvem [Největší český bankéř – JUDr. Jaroslav Preiss](#) [19] jsme zahájili v říjnu 2022 a můžete ji zdarma navštívit do konce června 2023.

Vernisáž se konala 4. října 2022 v Klubu knihovny. Během ní promluvil rektor VŠE doc. Ing. Petr Dvořák, Ph.D., a ředitel Knihovny VŠE Ing. Václav Šubrt. Následně autorka uvedla do koncepce výstavy a poté se s přítomnými hosty podělila pravnučka bankéře JUDr. Preisse RNDr. Alexandra Brunnerová o rodinné vzpomínky a poválečné životní osudy svých předků.

[20]

Na začátku promluvil doc. Ing. Petr Dvořák, Ph.D., rektor Vysoké školy ekonomické v Praze (foto: Dana Malcová)

[21]

Úvodní slovo Ing. Václava Šubrty, ředitele Knihovny VŠE (foto: Dana Malcová)

[22]

RNDr. Alexandra Brunnerová, pravnučka JUDr. Preisse (foto: Dana Malcová)

[23]

[24]
Prohlídka výstavy ve studovně (foto: Václav Šubrta)

Výstava se zaměřuje na vztah mezi hospodářstvím a kulturou, přibližuje bankéřovy postoje i mecenášské aktivity a lásku ke knihám. Cílem expozice je rovněž ukázat, že dějiny českého hospodářství a ekonomického myšlení obsahují nadčasové podněty, které mohou inspirovat i v dnešní době.

Zdroje

- KOSATÍK, Pavel. *Bankéř první republiky: život dr. Jaroslava Preisse*. 2., v Mladé frontě 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2010. ISBN 978-80-204-2076-3.
- KUNERT, Jakub. Vrchní ředitel Živnostenské banky JUDr. Jaroslav Preiss a jeho vztah k výtvarnému umění. *Moderní dějiny. Časopis pro dějiny 19. a 20. století = Modern History. Journal for the History of the 19th and 20th Century*. 2017, roč. 25, č. 2, s. 285–322. ISSN 1210-6860.
- MAROSZOVÁ, Jana. Exulantské písně bankéře JUDr. Preisse. *Moderní dějiny. Časopis pro dějiny 19. a 20. století = Modern History. Journal for the History of the 19th and 20th Century*. 2020, roč. 28, č. 2, s. 299–319. ISSN 1210-6860.
-

MAROSZOVÁ, Jana. Portrét bankéře s knihou. JUDr. Jaroslav Preiss a bibliofilie. *Moderní dějiny. Časopis pro dějiny 19. a 20. století = Modern History. Journal for the History of the 19th and 20th Century*. 2020, roč. 28, č. 2, s. 189–216. ISSN 1210-6860.

- NOVOTNÝ, Jan. Bankéř století: rozhodne se mezi Englišem, Preissem, Mládkem a Pospíšilem (16. 11. 2018). In: *Euro.cz* [online]. © 1997–2022 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z <https://www.euro.cz/clanky/banker-stoleti-rozhodne-se-mezi-englisem-preissem-mladkem-a-pospisilem-1429532/> [25]
- SEIDL, Vladimír. Albín Bráf. In: *Zlatý fond českého ekonomického myšlení*. Praha: CIKS VŠE, 2009 [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_braf.htm [26]
- *Živnostenská banka v Praze*. [Praha: Živnostenská banka, 1919].
- [1.](#) PREISS, Jaroslav. Úvodem. In *Živnostenská banka v Praze*. [Praha: Živnostenská banka, 1919], s. III–X, cit. s. IX.
- [2.](#) VOLF, Josef. Preissova knihovna. In: *Věstník Klubu úředníků Živnostenské banky. Vrchnímu řediteli JUDru Jaroslavu Preissovi k jeho šedesátinám*. 8. 12. 1930, roč. XV, č. 12, s. 50–52, cit. s. 51.
- [3.](#) VOLF, Preissova knihovna, s. 51.

URL zdroje: <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2022-rocnik-31-cislo-4/judr-jaroslav-preiss-banker-stoleti-zmizely>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2022-rocnik-31-cislo-4/judr-jaroslav-preiss-banker-stoleti-zmizely>
- [2] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/maroszova-jana>
- [3] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2022-rocnik-31-cislo-4>
- [4] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/rubriky/kolektivni-clenove-informuji>
- [5] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/preiss-jaroslav>
- [6] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/vysoka-skola-ekonomicka-v-praze>
- [7] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/vystavy>
- [8] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/regiony/01-praha>
- [9] <https://knihovna.vse.cz/>
- [10] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/1019/maroszova2.png>
- [11] https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Portrait_of_Alb%C3%ADn_Br%C3%A1f_in_1911.png
- [12] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/1019/maroszova1.jpg>
- [13] https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/archiv-cnb/
- [14] <https://katalog.vse.cz/Record/000676791>
- [15] <https://katalog.vse.cz/Record/000309368>
- [16] <https://katalog.vse.cz/Record/000565619>
- [17] <https://kramerus.vse.cz/search>
- [18] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/1019/maroszova8.jpg>
- [19] <https://www.vse.cz/zpravodaj/vystava-v-knihovne-vse-o-nejvyznamnejsim-ceskem-bankeri/>
- [20] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/1019/maroszova3.jpg>
- [21] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/1019/maroszova4.jpg>
- [22] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/1019/maroszova5.jpg>
- [23] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/1019/maroszova6.jpeg>
- [24] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/1019/maroszova7.jpeg>
- [25] <https://www.euro.cz/clanky/banker-stoleti-rozhodne-se-mezi-englisem-preissem-mladkem-a-pospisilem-1429532/>

pospisilem-1429532/

[26] https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_braf.htm